

TARİH VE KÜLTÜREL İLETİŞİM EKSENİNDE NAZEMİN M. GELEN'İN HASAN BULLİLER ROMANINI YENİDEN YORUMLAMAK

REINTERPRETING THE "HASAN BULLİLER" NOVEL OF NAZEMİN M. GELEN IN THE CONTEXT OF HISTORY AND CULTURAL COMMUNICATION

Mustafa YENİASIR*

Burak GÖKBULUT**

Öz

Destan, roman, hikâye ve tiyatro gibi vakaya dayanan edebî eserlerde, o vakayı gerçekleştiren, eserin olay örgüsünde merkez konumda bulunan ve başkahraman olarak isimlendirilen bir tip vardır. Hasan Bulliler romanının ve destanının başkahramanı da Hasan Bulli'dir. Hasan Bulli, yaşadığı dönemde hem Türkler hem de Rumlar tarafından bir kahraman olarak görülen ve ülkedeki baskıcı yönetimlere karşı çıkmış olan bir destan kahramanıdır.

Hem Hasan Bulliler Destanı'nda hem de destandan hareketle kaleme alınan romanda, Kıbrıs'ta İngiliz Yönetimi döneminin başlarında, haksız suçlamalarla mahkûm edilerek dağa çıkan ve yıllarca dağda yaşayan üç kardeş ile onların yandaşlarının öyküsü dile getirilir.

Nazemin M. Gelen, Hasan Bulliler romanında tarihî gerçeklerden yola çıkarak Hasan Bulliler ve ailesinin yaşamını konu almıştır. Makalede Hasan Bulli kardeşlerden yola çıkarak, Kıbrıs Türklerinin o yıllarda yaşadığı tarihî olaylar ve dönemin sosyo-kültürel yaşamı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte o yıllardan günümüze getirilen kültürel değerlerden hareketle eserin nesiller arası kültürel iletişimde önemli bir rol oynadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler

Hasan Bulliler, tarihî roman, Kıbrıs, İngiliz Sömürge Yönetimi, kültür, kültürel iletişim.

Abstract

In such literature works as sagas, novels, stories and dramas which are based on events, there is a character called "protagonist" who performs the event and is in the central position according to the story line of the work. He/she is in the centre of the work. The protagonist of the Hasan Bulliler novel and Saga is Hasan Bulli. In his lifetime, Hasan Bulli is a saga hero who was seen as a hero by both the Turks and the Greeks who stood against the oppressor governments in the country.

In Hasan Bulliler Saga and the novel which was written based on the saga, the story of three brothers and their advocates who took the mountains and lived there for years after being convicted with unjust accusations in the early years of British administration in Cyprus is told.

* Yrd. Doç. Dr., Yakın Doğu Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, mustafa.yeniasir@neu.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr., Yakın Doğu Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, burak.gokbulut@neu.edu.tr

In the novel Hasan Bulliler, Nazemin Gelen wrote about Hasan Bulliler and his family departing from historical facts. In our article, starting from Hasan Bulli brothers, we display the historical events that Cypriot Turks experienced in these years and the socio-cultural life of the era. Nevertheless, based on our cultural values that we brought today from those years, we saw that the novel played an essential role in cultural communication between generations.

•

Keywords

Hasan Bullis, historical novel, Cyprus, British Colonial Administration, culture, cultural communication.

GİRİŞ

Duygu, düşünce ve hayalleri yazılı-sözlü olarak etkili bir şekilde anlatma sanatına edebiyat denilmektedir. Buna bağlı olarak var olan duygu, düşünce ve hayallerin ifade ediliş tarzı bir sanattır. Edebiyat ile toplumların sosyal, siyasi, kültürel ve dinî faaliyetlerini belgelere dayanarak inceleyen tarih bilimi arasında sıkı bir ilişki mevcuttur. Bugün hepsi aynı derecede başarılı sayılmasa da Türk edebiyatında tarih biliminden faydalanılarak kaleme alınan çok sayıda tarihî roman bulunmaktadır. Tarihî bir roman yazmanın temel şartlarından bir tanesi de geçmişî iyi bilmek ve romanda yaşayan şahsiyetler etrafında tarihî vakalar konu edilirken dönemin sosyo-kültürel şartlarını da ihmal etmemektir. Ancak geçmiş ne kadar iyi bilinse de ele alınan romanın tam anlamıyla gerçek bir tarih olduğu söylenemez.

“Belgelerin şahitliğinden hareket ederek, geçmişî analiz eden ve tanımlayan tarih metni de tarihî olayları ve tarihî gerçekliği hareket noktası olarak alan roman da içerdiği verileri yeni bir kompozisyon yani birleştirme ve düzenleme ile sunar. Böyle bakıldığında her iki metnin de kurgu olduğu görülür. Ancak tarih metni, yeni veriler elde edilinceye kadar doğru olduğu varsayılan bir gerçeğe bağlı kalmalıdır. Roman ise tarihî gerçeklikle dikkat çekici bir çelişkiye düşmemek kaydıyla, çok daha ayrıntılı ve sübjektif bir gerçeği kurgulamak imtiyazına sahiptir ve tarihin ilgilenmediği konuları yazar muhayyilesinin yardımı ile tamamlar.” (Külahlıoğlu 2004: 109)

Şerif Aktaş'ın da söylediği gibi edebî eserde sunulan vakanın en önemli özelliği itibari oluşudur: “Kısacası edebî eserde vaka, tarihi ve yaşanmış olandan farklıdır... Hiçbir romanın tarihi ve yaşanmış vakayı olduğu gibi dikkatlere sunduğunu iddia edemeyiz. Gerçek dediğimiz şey, değişikliğe uğrayarak edebî eserin dünyasına girer.” (Aktaş 2000: 14-15)

Tarihî romanlar, toplumu var eden kültürü gelecek kuşaklara aktararak millî şuurun gelişimine katkıda bulunurlar. Özellikle tarih biliminin bırakmış olduğu eksikleri sanatsal bir üslupla kaleme alarak genç kuşakların eğitimine dolayısıyla millet bilincinin gelişimine yardımcı olmaktadır.

Tarihin, öğretim noktasında birtakım eksikliklerini tarihsel romanla giderebileceği Toprak tarafından şöyle ifade edilmiştir: “Selanik hakkında tarih bilgisi son derece kuttur. Ama Atilla İlhan'ın 'Dersaadet'te Sabah Ezanları' (ile) Selanik'i anlamak, benim için en iyi bilimsel kitaptan daha iyidir. Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki (devrim tarihi açısından) çatışmayı görebilmek için, Kemal Tahir'in 'Kurt Kanunu'nu okumak son derece faydalı bir şey. Hakikaten yakalarsınız olayı.” (Toprak 1997: 119'dan aktaran; Şimşek 2006: 73)

Toprak, aynı eserde “Benim akademik olarak yapamadığımı Kemal Tahir yapmıştır.” şeklindeki değerlendirmesi ile de tarih öğretiminde tarihsel romanın önemini belirtmiştir. (Toprak 1997: 119'dan aktaran; Şimşek 2006: 73)

Tarihî romanlar içerisinde yer alan konulardan biri de eşkıyalıktır. Eşkıyalık dünyanın birçok yerinde var olmuş ve toplum tarafından benimsenenlerin birçoğu da filmlere ve özellikle tarihî romanlara konu olmuştur. Türk edebiyatında özellikle 1950'li ve 1960'lı yıllarda Köy Enstitülerinden yetişen yazarlar ve edebiyata hâkim olan Toplumcu Gerçekçilik akımıyla birlikte eşkıyalık konusu romanlarda önemli bir yer tutmuştur. Özellikle “Yaşar Kemal, İnce Memed romanı ile eşkıyalığı olumlama ve sosyal bir kahramana dönüştürme eğilimiyle hayranlık

uyandırmıştır.” (Demirdağ 2016: 35)

1877 yılında Kıbrıs'ta da bir eşkıyalık olayı meydana geldi. Adada İngiliz döneminin başlarında, haksız suçlamalarla mahkûm edilerek dağa çıkan ve yıllarca dağda yaşayan üç kardeş sonunda hükûmet tarafından yakalanmış ve öldürülmüşlerdir. Üç kardeşin ve yandaşlarının adına yıllar sonra hem Hasan Bulliler Destanı oluşturulmuş, şiirler yazılmış hem de Hasan Bulliler isminde bir de roman kaleme alınmıştır. “*Hasan Bulliler Destanı'nın Rum varyantında da Hasan Bulliler birer eşkıya olarak anlatılır. Bu varyantta onların yasadışı işler yaptığı, insanları kaçırdığı belirtilir.*” (Bozkurt 2001: 98-99)

Bu destan kahramanlarının gerçekte Kıbrıs'ta İngiliz Sömürge Devrinde yaşamış olan kahramanlar olduğu bilinmektedir. Bu kahramanlarla ilgili suç kayıtları sömürge yönetimi devrinde Baf bölgesi polis komutanı (İngiliz Yönetimi'ne bağlı olarak, kendisi de bir İngiliz'dir) olan M. Ch. Kareklas M.B.E. isimli kişinin hazırlamış olduğu kitapçıkta bulunmaktadır. Bu kitapçığın sonunda şöyle bir değerlendirme yapılmıştır:

“Bu rapor, Hasan Bulliler ve arkadaşlarının suç faaliyetlerinin tüm hikâyesidir. Limasol ve Baf sınırındaki köylerde ve ayrıca bunlara komşu olan köylerde, onların işlemediği bir tür suç ya da yaptıkları kirli bir iş olmayan hiçbir köy yoktur. Eminim ki, köylerin çoğunda sadece erkekler değil, kadınlar ve çocuklar dahi onları desteklemekte idiler ve onlar köyde bulunduğu sırada polisin gelmekte olduğu görüldüğü zaman, ya köydeki erkekler, kadınlar ya da çocuklar koşarlar, onlara haber verirler ve kaçaklar tedbirlerini alırlardı.” (Kareklas 2001: 88)

Gerçekte yaşamış olan bu üç erkek kardeşin Anadolu'daki Zeybek kültürüyle de alakalı olduğu düşünülebilir. Bununla ilgili olarak Özkul Çobanoğlu'nun tespiti şu şekildedir:

“Hasan Bulliler düşünüldüğünde, Batı Anadolu'da yaygın olan haksızlıklar karşısında isyan ederek dağa çıkan ve etrafında toplananları geleneksel bir biçimde örgütleyerek bir yandan zalim ve adaletsiz yerel yöneticilere karşı savaşırken öte yandan zenginden alıp fakire verme esasına dayalı Zeybek kültürüyle yakinen ilişkili ve yine bir ölçüde Ege bölgesinden sürgün edilenler düşünüldüğünde de Zeybek kültürünün Kıbrıs Türkleri arasındaki uzantısı olarak görülmektedir.” (Çobanoğlu 2012: 30)

Bu destanla ilgili olarak kaleme alınan romanın olay örgüsü ise kısaca şu şekildedir: Haksız yere hırsızlıkla suçlanan Hasan, tutuklanır ve yapılan mahkeme sonucunda on iki yıl hapse mahkûm edilir. Bunun üzerine Hasan hapisten kurtularak dağa çıkmak zorunda kalır. Sömürge yönetimi on bir yıl boyunca onun ve arkadaşlarının peşine düşer, ama onları yakalayamaz. Hasan, bu sürenin sonlarında hastalanır ve teslim olmak zorunda kalır. Hasan'ın teslim olmasıyla Hasan Bulliler'in ilk dönemi biter. Daha sonra Hasan'ın iki kardeşi, Kaymakam lakabıyla bilinen Mehmet ile Kavunis lakabıyla bilinen Hüseyin, bir cinayet işleyerek dağa çıkarlar daha sonra aralarına Hasan'ın yakın dostu Hüsnü de katılır. Mehmet, Hüseyin ve Hüsnü, yandaşları ile birlikte uzun süre dağda kalırlar. Bu sürede sömürge polisiyle (ele verilip sarıldıkları bir evde) çatışmaya girerler. Kardeşlerden Hüseyin vurulur, Mehmet ise yakalanıp idam edilir. Bunu haber alan ağabey Hasan, kardeşlerini görmek için hapisneden kaçarken, vurularak öldürülür. (Gelen 1980)

Bir dönem Kıbrıs'ta yaşamış olan kahramanların başlarından geçen olayların anlatıldığı eser, Kıbrıs Türk edebiyatında tarihî roman özelliği göstermektedir. Ele alınan romanla ilgili olarak daha önce Feyyaz Sağlam, Yeni Kıbrıs dergisinde uzun bir inceleme yazısı yayınlamıştır.

(Sağlam 1988: 35-39)

Amaç

Çalışmada Hasan Bulliler romanında yer alan tarihî gerçekler ve bu çerçevede verilen Kıbrıs Türklerine ait kültürel değerler tespit edilip, eserin kültürel bilincin gelişimine, dolayısıyla gençlerin yetişmesine olan katkısı incelenmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmada araştırma yöntemi olarak nitel araştırma deseni uygulanmış ve metinden hareketle çıkarımlara gidilmiştir.

Çalışmanın Örnekleme

Çalışmanın evrenini Nazemin M. Gelen'in kaleme almış olduğu "Bir Devrin Efsane Kahramanları Hasan Bulliler" (Gelen 1980) romanı oluşturmaktadır.

Veri Toplama ve Veri Analiz Yöntemi

Bu çalışmada verileri toplamak amacıyla doküman analizi kullanılmıştır. "*Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar.*" (Şimşek-Yıldırım 2013: 218)

Çalışmanın verileri "Bir Devrin Efsane Kahramanları Hasan Bulliler" romanından hareketle ortaya konulmuştur. Araştırmada "betimsel analiz" yoluyla romanın içerisinde yer alan tarihî gerçekler ve kültürel unsurlar tespit edilip yorumlanmıştır.

BULGULAR

Tarihî ve Kültürel Unsurlar

a. Kıbrıs'ta İngiliz Sömürge Yönetimi Dönemi ve Kimi Uygulamaları

Kıbrıs, 1878 tarihinde Osmanlılar tarafından İngilizlere kiralanır ve adada İngiliz Sömürge Yönetimi devri sözü edilen yıldan başlayarak 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'ne kadar devam eder. Romanda olaylar İngiliz Sömürge Yönetimi döneminde cereyan eder. İngilizler devrinde Kıbrıs'ta çok sert kanunlar uygulanır. Ele almış olduğumuz romanda da sürekli bu ağır kanunlara atıfta bulunmaktadır: "*O yıllarda, Kıbrıs'ta İngilizler hüküm sürüyordu. Sert kanunları vardı. En küçük bir hırsızlık olsa on iki yıl hapis diye düşünüyorlardı Ahmet Ağa*" (s.45). Romanın kahramanlarından Hasan'a hayvan çaldığı iddiasıyla iftira atılmış ve Hasan on iki yıl hapse mahkûm edilmiştir. Hasan'ın kardeşlerinden Hüseyin, jandarmayla girdiği çatışmada vurulmuş, Mehmet ise yakalanarak idam edilmiştir.

b. Rumların Türk Düşmanlığı

Kıbrıs Türk edebiyatında tarihî kapsamda yazılan diğer romanlarda olduğu gibi burada da Rumların bitmeyen Türk düşmanlığı yer yer vurgulanmıştır. Hasan Bulli kardeşlerin sürekli karşılıksız su verdiği Yango bir gün sıra kendisine geldiğinde ailenin reisi Ahmet Ağa'ya su vermemiştir:

"Ahmet Ağa yaklaşıp selam verdi. Yango ise başını çevirdi. Yüzüne bile bakmadı. Ne istediğini anlamıştı. Ama hiç oralı olmadı. Vermeyecekti, onlara su vermeyecekti. Ahmet Ağa önüne geçerek: Yango dedi, senin işin bitince bu sudan biz de alalım da bizim şu tarlayı sulayalım. Yango ters ters baktı: Suyu getirirken bana sen mi yardım ettin? Ahmet Ağa şaşırmişti: Biz dedi; biz getirdiğimizde sana vermez miydik? Yango güldü: O devir çoktan

geçti artık, dedi" (s.61).

Yine romanın başında hayvan çaldığına dair Hasan'a iftira atıldığında Rum Babayanni olayı görmemesine rağmen yalancı şahit girmiş ve Hasan'ı mahkûm ettirmiştir (s.2).

c.Yer İsimleri

Tarihî roman özelliği gösteren eserde o dönemde yer alan ve bugün de aynı şekilde anılagelen mekân isimleri kullanılmıştır. Daha kitabın başında olayların Hasan Bulli kardeşlerin yaşamış olduğu Baf'ın Mamonya köyünde (s.1) geçtiği belirtilmiştir. Bununla birlikte Yerovasa (s.12), Limasol (s.106), Filusa (s.94), Lefkoşa (s.50) hatta İstanbul (s.73) gibi yer adlarının da romanda geçtiğini görmekteyiz.

d. Geçim Kaynakları

Türk dünyasının genelinde olduğu gibi özellikle geçmişte Kıbrıslı Türklerin geçim kaynakları arasında tarım ve hayvancılık çok önemli bir rol oynuyordu. Hemen her ailenin ektiği tarlaları ve etinden, sütünden, derisinden faydalandığı hayvanları (koyun, keçi, inek) mevcuttu.

İncelenen romanda da bunun yansımaları görülmektedir. Romanda sözü edilen aileler geçimini tarım ve hayvancılıkla sağlamaktadır. Nitekim romanın başında Hasan Bullilerin aile reisi Ahmet Ağa'nın çift sürdüğü ve ekin biçtiği vurgulanmıştır: *"İyi geçinen bir aile idi Hasan Bulliler. Öteki kardeşleri henüz küçük olduklarından, evin en büyük yükü onun omuzlarında kalıyordu. Babası sabahleyin inekleri alıp (karşı tarafa) dedikleri derenin öteki yanına geçip ya çift sürüyor veya hasat zamanı ise ekin biçiyordu"* (s.1). Yine Hasan'a iftira atan Hayrettin'in de hayvancılıkla geçindiği romanda belirtilmiştir (s.2).

e. Taşımacılık

Kıbrıs Türklerinde geçmişte taşımacılık için atlar ve eşekler yoğun olarak kullanılırdı. Özellikle traktörün yaygınlaştığı 1960'lı yıllara kadar Kıbrıs'ta, taşımacılıkta eşeklerin çok yoğun olarak kullanıldığı bilinmektedir (Yorgancıoğlu 2000: 31). Romanda Hasan'a iftira atarak onu mahkûm eden Hayrettin'in, hayvanlarına bakmaya at ile gittiğini görmekteyiz (s.86). Ahmet Ağa, oğlu Hasan'ı hapisaneden kurtarmak için Lefkoşa'ya gideceğinde eşeklerle değil de atlarla giderse çok daha hızlı oraya varacağını düşünmektedir: *"Lefkoşa'ya gitmek için kaç gün ister? Ahmet Ağa şöyle bir düşündü, hesapladı. On beş gün. Biz hiç dinlenmeden gidersek belki on günde varırız. Eşek filan almayız atı alırız. Atla daha çabuk gideriz"* (s.76).

f.Aydınlatma

Kıbrıslı Türkler elektriğin olmadığı zamanlarda özellikle gaz ve petrol lambaları ile aydınlatmayı sağlıyorlardı. Hemen her evde gaz veya petrol lambası bulunurdu. Romanda da İngiliz Sömürge Yönetimi döneminde evlerde söz konusu lambaların çok yoğun olarak kullanıldığını görmekteyiz: *"Hüsni az çok anlamıştı. Ayağa kalkarak ocağı yakmaya koyuldu. Sonra dönüp küçük petrol lambasının ışığını biraz daha kısıdı"* (s.23).

g. Eğlence

Türklerin kendilerine mahsus bir hayat tarzları ve inançları olduğu gibi, yine kendilerine has bayramları, panayırı ve festivalleri de olmuştur. Türklerde bu tarz eğlence ve kutlamalara toplumun hemen hemen her kesimi katılmaktaydı. Kıbrıslı Türkler de geçmişten itibaren panayır ve festivaller düzenlenmekte ve söz konusu faaliyetler sayesinde hem toplumun kültürü tanıtılmakta hem de insanlar eğlenmektedir. İncelemiş olduğumuz romanda

da sözünü ettiğimiz panayırların, İngilizler döneminde temel eğlence ve geçim kaynaklarından biri olduğunu görmekteyiz: “Arsos köyünde panayır kuruluyordu. Halk oraya akın etmişti. Kimi davarını, kimi ineklerini önüne katmış satmaya götürüyordu” (s.30).

h. Din ve Dine Saygı

Bilindiği gibi İslam bir hoşgörü dinidir ve bu dine mensup olan insanların diğer dinlere de saygı göstermesi gerekir. “Kur'an'a göre İslam, tüm ilahi dinlerin ortak adıdır. İlahi bir din olarak İslam, en genel anlamıyla; Allah'ın emrine teslim olup ona itaat etmek anlamına gelir. Kur'an'ın açıkça dile getirdiği 'Dinde zorlama yoktur.' hükmü, başka dinlere mensup insanlarla ilişkilerin hoşgörü ile sürmesini sağlamıştır.” (Özdemir, 2015: 74, 79)

İncelemiş olduğumuz romanda da Müslüman olan Hasan Bullilerin cami ve kilise ayırımı yapmadan diğer dinlere mensup insanlara büyük saygı ve hoşgörü duyduklarını açıkça görmekteyiz: “Bilmiyorlardı ki Hasan Bullilerin dine karşı büyük saygıları vardı. Cami veya kilise, hiç ayırım yapmıyorlardı. İkisi de Allahın evi diyorlardı” (s.27).

i. Yiyecek-İçecek

İnsanların temel ihtiyaçlarından biri de beslenmedir. Her milletin kültürel yaşayışına göre şekillenmiş bir mutfağı vardır. Orta Asya'dan Anadolu'ya gelen Türklerin de zengin bir mutfağı bulunmaktadır. İncelenen romanda da Kıbrıs Türklerinin zengin mutfağı göze çarpmaktadır. Tarhana çorbası, hellim, nor (peynir çeşidi), zeytin, kebab, kurutulmuş et ve üzüm şarabı Kıbrıs Türklerinin bugün de vazgeçilmez yiyecek ve içecekleri arasındadır: “Bir çıkım yap, yiyecek ne varsa koy kızım. Hellim koy, nor, zeytin, soğan ne varsa koy. Nikos gözlerini iyice açarak baktı: Yumurta, peynir, kurutulmuş et, şarap. Şarap bile var... Hüseyin ilk lokmayı ağzına atacakken durdu” (s.41, 70, 97, 103).

j. Mimari Yapı

Bir toplumun kültürünü yansıtan en önemli unsurlardan biri de insanların barındığı evlerdir. Hasan Bulliler romanında da Kıbrıs Türklerinin geçmişte yaşadıkları evler hakkında bilgi verilmiştir. Romandan hareketle İngiliz Sömürge Yönetimi döneminde Kıbrıslı Türklerin damlı veya Kıbrıs ağzıyla söylemek gerekirse hanaylı evlerde yaşam sürdürdükleri görülmektedir: “Neyse, neyse siz şimdi yatın ben damda nöbet tutarım” (s.44). Bunun yanında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde bugün işlevini kaybeden ancak turistik bir mekân olarak ziyaretlere açık olan hanlar da romanda yer almaktadır: “Alışverişe çıkan köylü kadınlar. Kimse ile konuşmamaya dikkat ediyorlardı. Garamano'nun hanında konaklamışlardı” (s.80).

k. Toplumsal Kurallar (Sosyal Normlar)

İnsanlar sosyal varlıklar olmaları nedeniyle toplum içerisinde belirli kurallara uyarak yaşamak zorundadırlar. Toplum içerisindeki bireylerin birbirleriyle olan ilişkilerini belli bir düzen içerisinde, yine toplum tarafından şekillendirilen belirli kurallarla sürdürmesi gerekmektedir. Söz konusu kurallar aynı zamanda toplumun kültürünün de önemli bir yansıması olarak görülmektedir. Geçmişte var olan ve bugün de Kıbrıslı Türklerin yaşamını şekillendiren birtakım toplumsal kuralların roman içerisinde de yansıması görülmektedir. Örneğin; büyüklere saygı göstermek ve büyüklerin elini öpmek, namaz kılmak, Kur'an'a ve dine saygı göstermek, her sabah günaydın diyerek güne başlamak romana yansıyan en önemli toplumsal kurallardır:

“Hasan Bulli ne kadar erken kalkarsa kalksın mutlaka kahvenin önünde onu bekleyen üç beş kişi bulunurdu. Gülerek oradakilere seslendi: Günaydın, oradakiler hep bir ağızdan günaydın dediler... Yalan yere elini Kur’an’a koyup mahkemede yemin eden kim?.. Kovayı kuyuya daldırarak su çektiler; ellerini, yüzlerini yıkadılar ve namaza durdular. Bu onların vazgeçilmez ibadeti idi... Ayşe kadın yiyecek çıkını hazırlayıp verdi. Annelerinin elinden öperek yine bir gölge gibi çıkıp gittiler” (s.1, 47, 77, 118).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Edebiyat ve özellikle başarılı bir şekilde kaleme alınan tarihî romanlar, kültürün gelecek nesillere aktarılmasında çok önemli bir işlevi yerine getirerek toplumun bir bütün olarak ayakta durmasına katkı sağlamaktadır. Bir ülkede yazılan tarihî romanlar okunduğu zaman o ülkenin geçmişi ve kültürel değerleri hakkında bilgi sahibi olunmaktadır. Özellikle Millî Edebiyat ve Tanzimat Dönemlerinin ürünü olan bazı eserler incelendiğinde bunların, ait oldukları toplumun duyuş ve düşünüşünü, ülkenin tarihî süreç içerisinde geçirmiş olduğu sosyal ve siyasal sorunları en ince ayrıntısına kadar yansıttıkları görülmektedir. İyi bir tarihsel roman yazarı anlatımı ve kurgusuyla okuyucuyu o döneme götürerek, dönemin kültürel özellikleri, yaşayışı ve tarihsel olayları hakkında tarih kitaplarında dahi olmayan bilgiler vermektedir.

Tarih ve kültürel iletişim ekseninde Nazemin M. Gelen’in Hasan Bulliler (Gelen, 1980) romanı incelendiğinde içerisinde Kıbrıs Türklerinin geçmişine ait tarihî ve kültürel unsurlara rastlanılmaktadır. Roman, Kıbrıs Türklerinin İngiliz Sömürge Yönetimi dönemindeki yaşayışını Hasan Bulli kardeşlerin etrafında şekillenen olaylarla birlikte başarıyla yansıtmaktadır. Bununla birlikte yazar, romanda yer yer Kıbrıs Türkünün ağız özelliklerinden de örnekler vermektedir.

Eserde sözü edilen toplumsal kurallar (büyüklerimize saygı, her sabah karşılaştığımız insanlara günaydın demek vs.), yiyecekler (hellim, nor, tarhana vs.), başka dinlere duyulan saygı bugün de aynı şekilde Kıbrıs Türkleri arasında devam etmektedir. Bununla birlikte eserde yer alan hanaylı evler, eğlence türü olarak panayırlar, geçim kaynağı olarak tarım ve hayvancılık günümüzde de Kıbrıs Türkleri arasında devamlılığını sürdürmektedir.

Kıbrıs Türklerinin geçmişte yaşadıklarını gelecek kuşaklara aktarmak, geçmişle gelecek arasında bir iletişim ve bağ kurmak için tarih kitapları yanında bu tür tarihî romanlara da eğitimde yer vermek gerekmektedir. İngiliz Sömürge Yönetimi döneminde Kıbrıs Türklerinin yaşayışının daha da aydınlanması açısından Nazemin M. Gelen’in Hasan Bulliler romanı son derece büyük önem arz etmektedir. Özellikle ortaöğretimdeki tarih derslerinde öğrencilere bu tür tarihî romanlar da önerilmeli ve öğrencilerin bunları okumaları sağlanmalıdır. Hasan Bulliler romanı, Kıbrıs Türklerine ait kültürel değerlerin aktarılmasında ve gelecek nesillerde millî şuurun oluşmasında önemli bir işlevi yerine getirmektedir. Ancak tabii ki roman içerisinde barındırdığı olumsuz unsurlar göz önünde bulundurularak (adam öldürme, kadın kaçırma vs.) belirli yaş gruplarına tavsiye edilmeli ve tarih-kültür eğitiminde öğretmenler tarafından çocuklara önerilmelidir.

KAYNAKÇA

- AKTAŞ, Şerif, (2000), *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- BOZKURT, İsmail, (2001), "Ethnic Perspective In Epics: The Case Of Hasan Bulliler", *Electronic Journal of Folklore*, Sayı 16: 96-104. (<https://www.folklore.ee/folklore/vol16/bulliler.pdf>)
- ÇOBANOĞLU, Özkul, (2012), "Kıbrıs Türk Halk Kültüründe Halk Kahramanı Kalıbı ve Sosyo-Psikolojik İşlevleri", *Millî Folklor*, 11 (41): 29-35. (<http://www.millifolklor.com/Yayin/41>)
- DEMİRDAĞ, Refika Altıkulaç, (2016), "Köy Romanlarında Eşkıyalık ve Kahraman Olma Arzusu", *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11 (15): 31-49. (<http://www.turkishstudies.net/OncekiSayilarDetay.aspx?Sayi=Volume%2011%20Issue%2015>)
- GELEN, Nazemin M., (1980), *Bir Devrin Efsane Kahramanları Hasanbulliler*, Lefkoşa: Halkın Sesi Ofset.
- KAREKLAS M.B.E., M. Ch., (2001), *Hasan Bulliler'in Suç Faaliyetleri*, (çev: Mehmet Demiryürek), Lefkoşa: Işık Kitabevi Yayınları.
- KÜLAHLIOĞLU İSLAM, Ayşenur, (2004), "Kuruluştan Kurtuluşa, Dört Tarihi Roman", *Türkbilig*, Sayı 8: 108-123. (<http://www.turkbilig.com/icerik.asp?sayi=200408>)
- ÖZDEMİR, Metin, (2015), "İslam'ın Barış Dini Olmasının Kur'anî Temelleri", *International Journal of Science Culture and Sport*, Özel Sayı 4: 72-80. (<http://www.icsjournal.com/OncekiSayilarDetay.aspx?Sayi=12>)
- SAGLAM, Feyyaz, (1988), "Bir Devrin Efsane Kahramanları Hasan Bulliler", *Yeni Kıbrıs Dergisi*, 35-39.
- ŞİMŞEK, Ahmet, (2006), "Tarihsel Romanın Eğitimsel İşlevi", *Bilig*, Sayı 37: 65-80. (<http://bilig.yesevi.edu.tr/yonetim/kcfinder/upload/files/bilig-37-bahar-2006.pdf>)
- TOPRAK, Zafer - vd. (1997), *İnkılap Tarihi Dersleri Nasıl Okutulmalı*, İstanbul: Sarmal Yayınları.
- YILDIRIM, Ali - ŞİMŞEK, Hasan, (2013), *Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 9. bs.
- YORGANCIOĞLU, Oğuz, (2000), *Kıbrıs Türk Folkloru*, Magosa.